

Chov forpusov okuliarnatých

Cieľom môjho príspevku je priblížiť chov málo rozšírených papagájikov z rodu *Forpus* a zamerať sa hlavne na ich popis a spôsob chovu. Nakoľko aj po dvoch výstavách forpusov v ČR (Exota v Olomouci) a na Slovensku (Ornita v Trenčianskej Turnej) sa ma pravidelne na chovateľských stretnutiach ľudia pýtajú, čo sú to za malé druhy **agapornisov**?

Forpus conspicillatus, pár.

Aj keď je doba veľkého množstva informácií dostupných z internetu, chýba na trhu viac odbornej literatúry o forpusoch. Forpusy sú spomenuté v knihách od týchto autorov: **M. Vašíček - Papoušci Latinské Ameriky**, **Karl Heinz Spitzer - Sperlings Papageien**, **Matthew M. Vriend - The Parrotlet Handbook**, alebo v lexikónoch **Thomas Arndt - Lexikon der Papageien** a **J. M. Forshaw - Parrots of the World**.

Anglicky: Spectacled Parrotlet
Nemecky: Augenring-Sperlingspapagei
Holandsky: Ooringdwergpapegaai

Druh

Forpus conspicillatus
(Lafresnaye 1848)

forpus okuliarnatý

Forpus conspicillatus conspicillatus

(Lafresnaye 1848)

forpus okuliarnatý panamský

Forpus conspicillatus metae
(Borrero a Camacho 1961)
forpus okuliarnatý metský
Forpus conspicillatus caucae
(Chapman 1915)
forpus okuliarnatý caucaský

Opis a farba

Malé zavalité papagáje veľkosti 13 cm, s pevným postojom a s chvostom postupne zužujúcim sa do špičky. Samec má čelo, temeno hlavy a líca tyrkysovej farby, smerujúcej ale viac do zelena. **Typický je výrazný modrý očný krúžok, podľa ktorého bol tento druh pomenovaný.** Zadná časť hlavy, krk, chrbát, krídla a horná strana chvostu sú tmavozelené, ručné letky a kostrč ko-

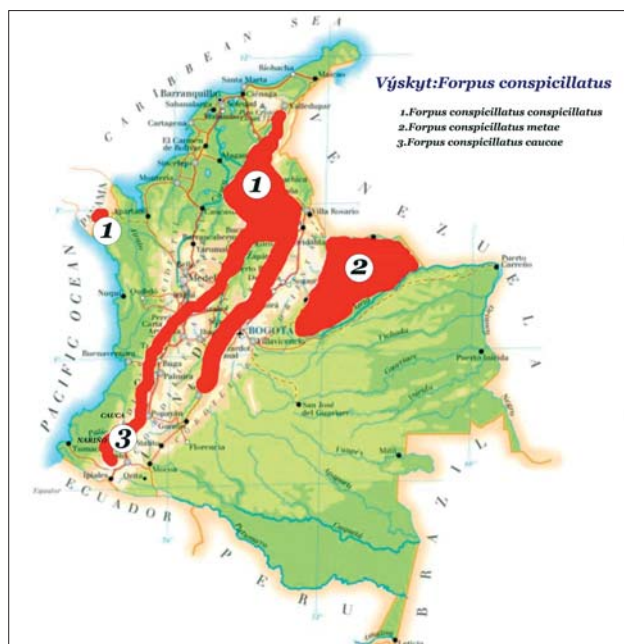
balťová modrá. Samica je celkovo matnejšia a svetlejšia. Kostrč na rozdiel od samca je svetlozelená, chýbajú všetky modré časti operenia, ktoré sú u samca. Prsia a brucho sú svetlozelené. Očný krúžok je smaragdový zelený. Pohlavie mláďat sa dá ľahko určiť už vo veku 30 dní v hniezdnej búde. Samček má modré znaky na krídlach a kostrči. Mláďatá sa operením podobajú rodičom, celkovo sú ale bledší. Podrobnejšie na kresbách v knihe: **J. M. Forshaw - Parrots of the World**.

Výskyt v prírode

Východná Panama, stredná a severná Columbia až po hranice Venezuely. Pozdĺž toku rieky Meta, v spodnom údolí Cauca, východná a západná strana pohoria Perija, stredné aj vyššie údolia Magdalena, na juhu okolo Nevado de Huila.

Život v prírode

V prírode sa dajú sledovať malé rodinné krdle od 4 do niekoľko desiatok jedincov, letiacich za potravou. Tvoria spoločenstvá silných párových zväzkov, väčšinou rodičov s odchovom. Zdržujú sa v blízkosti zdrojov potravy, ktorou sú rozsiahle savany s hustými kríkmi, okraje lesov a pastviny s množstvom semien divokých tráv, radi ohryzájú

Mapu výskytu v Kolumbii.

Fotografia lokality výskytu v Kolumbii.

vetvičky stromov a kríkov, hlavne majú radi púčiky kvetov. Vyhľadávajú bobule a ovocie aj poľnohospodárske plodiny, radi navštevujú najmä dozrievajúce ryžové polia. Škody spôsobené na poľnohospodárskych plodinách sú aj pri väčšom výskyte forpusov menšie, ako spôsobujú väčšie druhy vtákov. Hniezdna sezóna prebieha po pároch od januára do apríla, počas obdobia sucha. Zahniezdia v otvorených lesoch a ich okrajoch, tropických a subtropických oblastiach až do nadmorskej výšky 1 600 m. Prirodzené hniezda sú dutiny v odumretých konároch

priemeru vletového otvoru je 5 cm. Na podstielku môže byť použitá zmes hoblín a štiepok, používal som aj ihličie zo smrekovca opadavého, ale aj hobliny zmiešané s rašelinou.

Samica si vždy hniezdo upraví a väčšie kúsky podstielky podrví silným zobákom. V hniezdnej búde mám aj prepážku podobne ako pri forpusoch sivokrídlych. Podstielku vymieňam po každom odchove za novú. Raz ročne búde vyčistím a vydezinfikujem (Bio-Kill, Virkon S).

Výbavu kletky tvoria dve bydielka rôznych priemerov. Jeden je z bazy čiernej a druhý je z liesky. Obmenou býva aj bidielko z ovocných drevín a brezy. Denne im podľa možnosti nosím prútky z vrby a ovocných stromov. Skoro na jar radi oberajú púčiky, ale aj rozvíjajúce sa kvety týchto prútkov. Dno kletky je pokryté bukovou štiepankou, pre zabezpečenie hygieny chovu. V každej kletke mám sépiovú kosť a grit

čímam pripravovať podávaním naklíčených semien, doplním strúhanou mrkvou a jablkom. Postupne začnem pridávať aj hotovú vaječnú zmes s medom. Keď samček skontroluje vhodnosť hniezdnej búde, pozýva na obhliadku aj samičku. Potom nasleduje párenie, ktoré trvá 1 až 2 minúty. Samica znáša biele vajíčka v počte 4 až 6 kusov. Samica pevne zasadne na znášku po druhom znosenom vajíčku. Samček ju kŕmi a zdržuje sa v búde. Inkubačná doba je 21 dní. Mláďatá sa liahnu slepé, pokryté sú jemným páperím. Vidieť začínajú na 8. deň. Krúžkujem ich od 14. dňa, krúžkom 4 alebo 4,2 mm, najlepšie tmavej farby. Prvé dva týždne podávam vaječnú zmes s hmyzom, ovsenými vločkami a s medom, vlhčená je nadrobno strúhanou mrkvou a jablkami. Po operení im ponúkam aj zmes z varenej ryže so strúhanou mrkvou, doplnenou ovocím a granulami B14 od Versele Laga. Obsah vitamínov je celoročne rôzny, preto ak mám

Chrbát 1.0 *Forpus conspicillatus*.

Chrbát 0.1 *Forpus conspicillatus*.

a stromoch, ale aj vo vrbových stĺpoch tvoriacich oplotenie pre dobytok. V blízkosti ľudských obydí využívajú na hniezdenie povaly a diery v stavbách.

Povaha

Sú veľmi inteligentný, spočiatku nedôverčiví malí papagáji. Postupne sa stávajú zvedaví a nebojácni. Sú, podobne ako aj ostatné papagáje rodu forpus, veľmi teritoriálny a nepriateľský k ostatným papagájom, ale aj k iným domácim zvieratám. V dobrej opatere sa dožívajú až 15 rokov.

Chov v zajatí

Podľa dochovaných záznamov sa prvý *Forpus conspicillatus* doviezli do Európy v 60. rokoch minulého storočia. Pre chov je vhodná bedňová kletka o dĺžke 80 až 100×40×40 cm, hniezdna búde 15×15×30 cm, ale aj kratšia, ležatejšia, ale môže byť aj zvislého vyhotovenia. Veľkosť

z morských mušlí. Vodu v napájačke mením denne, nakoľko niektorí jedinci si do nej s obľubou nanosia rôznu potravu a aj piesok. Pri letných teplotách to rýchlo začína kvasiť a dôsledky by boli katastrofálne. Doporučujem misky a napájačky vždy dobre očistiť a dezinfikovať. Keď podávam v potravu aj med, zvyčajne sa na nerezových miskách prilepia zvyšky medu a potravu. Tieto treba bezpodmienečne odstrániť. Denne kontrolujem v kletkách zvyšky mäkkej potravu, ktoré môžu byť zdrojom nákazy baktériami a pliesňami (ovocie, zelenina, naklíčené semená). Túto nespotrebovanú potravu je nutné odstrániť, hlavne počas horúcich letných dní. Raz týždenne pridávam k potravu aj suché biele pečivo alebo diétny suchár. S prípravou na hniezdenie začínam až vo veku 16 mesiacov. Dospelé vtáky rozdeľím do nepríbuzných párikov. Nikdy som sa ani nepokúšal v našich zemepisných polohách s vonkajším chovom. Chovné páry za-

dotatok vlastných zdrojov ovocia a zeleniny, tieto im poskytujem čo najdlhšie. V jesennom období dopĺňam aj plody jarabiny a arónie, celoročne všetky bobuľové plody. Mimo hniezdnu sezónu podávam hotovú zmes semien bez slnečnice Deli Nature č. 68 a špeciálnu zmes pre forpusy od Versele Laga.

Všetky mláďatá po vyletení nechávam aj mesiac spolu s rodičmi. Ponúkam im klásky senegalu, aby sa naučili čím skôr samostatne prijímať pestrú potravu. V letnom období, keď nočné teploty nepoklesnú pod 10 °C, nechávam ich vo vonkajšej voliery, kde im nosím viazanice lúčnych tráv, ale aj konáriky z brezy a vrby. Tie im slúžia ako pomôcky na lezenie a ľahšie pristávanie pri prvých letoch za rodičmi. Pre starostlivosť o zobák je dôležité denne zabezpečiť čerstvé vetvičky na ohryz, lebo sa z nudy púšťajú aj do ohryzania drevených a plastových častí chovných zariadení. Tento druh je z môjho po-

hľadu zo všetkých forpusov najviac rodinne založený. Už desaťročie sa teším z pohľadu na rodičov s odchovom, ako pekne sedia na bydielku a hrejú sa na slnku. Aj keď už samica začala s druhou znáskou, mláďatá nocovali v búde s rodičmi ešte dva týždne bez prejavov agresie.

Samec vždy stíhal nakrmiť samicu, ale aj žobrajúce najmenšie mláďa. Preto ich je dobré nechať hniezdiť len dvakrát do roka, aby sa počas leta zregenerovali na slnku a čerstvom vzduchu.

Kvalitná potrava

V mojom chove sa pokúšam zabezpečiť čo najčistejšiu a najprirodzenejšiu potravu. Ako najvýhodnejším a najekonomickým riešením je podávanie nabobtnaných a naklíčených semien. Ďalej vysvetlím rozdiel týchto procesov:

Klíčenie: je prechod od latentného života embrya v semene do aktívneho života. Klíčenie semien nastáva po prerušení ich latencie súvisiacej s odvodnením protoplazmy. Preto klíčenie semien začína prijatím vody do semien (nabobtnanie) a potom sa zosiluje dýchanie a stupňuje sa enzymatická aktivita v semenách. Vonkajším prejavom začiatku klíčenia semien je rast radikuly (kôriienka) prasknutou testou (osemením). Zvýšená rýchlosť dýchania pri klíčení semien je nevyhnutná, pretože sa pri ňom spotrebúva značné množstvo energie. Sú mobilizované rezervné látky uložené v zásobných pletivách semien (v endosperme, resp. klíčnych listoch).

Bobtnanie semien je proces fyzikálny a nabobtnané semeno, pokiaľ nezačalo vlastné klíčenie, môže byť opäť vysušené bez toho, aby sa klíček poškodil. Preto rast klíčnych rastlín zo semien nabobtnaných vo vode a potom vysušených je rýchlejší ako rast rastlín zo semien suchých, predtým nezobobtnaných.

Teplotné optimum klíčenia je pri rastlinách z našej oblasti medzi 25 a 28 °C, maximum medzi 30 a 40 °C, pri teplomilných rastlinách je optimum medzi 30 a 35 °C, maximum 40 °C a viac.

Časté otázky

Chovatelia sa pýtajú, či je vhodnejšie semená nabobtnať, alebo klíčiť? Výsledný produkt oboch procesov je vždy výhodnejší než

Spodok krídla *Forpus conspicillatus*.

Krídla a chrbát *Forpus conspicillatus*.

ponúkať celoročne suché semená. Na klíčenie používam len čisté semená, najčastejšie DN č. 33 alebo Avicentra na klíčenie. Semená prepláchnem vodou, vložím do väčšej zavárackej nádoby a až do vrchu zalejem studenou vodou. Odložím ich na 24 hodín do chladničky. Na druhý deň ich vyberiem a uložím na teplé miesto, kde ich nechám klíčiť ďalších 24 hodín. Potom semená dôkladne prepláchnem a rozdelím do misiek. Podávam len také množstvo, ktoré v priebehu pár hodín stihnú vtáci skonzumovať. Zvyšné semená odstránim, aby som zabránil tvorbe kvasiniek a pliesni. Niektorí chovatelia používajú moderné prípravky v procese klíčenia na potlačenie nebezpečných patogénov a novej infekcie (Citrex, Virkon S, F10, atď.).

Počas odchovu mláďat pridávam naklíčené semená do vaječnej miešanky. Zloženie je rôzne, podľa dostupnosti sezónneho ovocia a zeleniny. Pokiaľ si pripravíte väčšie množstvo vaječnej miešanky, zmes môžete rozdeliť na jednotlivé dávky a zamraziť. Je to vý-

hoda pri chove väčšieho počtu vtákov a pri nedostatku času denne pripravovať čerstvú zmes. Doporučujem zmes podávať rozmrazenú pri izbovej teplote. Počas mojej neprítomnosti v chovnom zariadení podávame vaječnú zmes vlhčenú medom, doplnenú malými kockami jablka a mrkvy. To zvládnu pripraviť aj rodinní príslušníci.

Teplota

Veľkú pozornosť doporučujem venovať teplote v chovnom zariadení a vlhkosti vzduchu. Teplotu udržiavam od 20 v zime do 25 °C v lete a vlhkosť medzi 60 a 80 %, podľa ročného obdobia. Vtáci sa dajú postupne ľahko prispôsobiť aj nižším teplotám. Sú však aj chovatelia, čo majú problém túto teplotu zabezpečiť a myslia si, že forpusov môžu chovať spolu s Austráliou. **Minimálna teplota na prezimovanie je 10 stupňov! Doporučujem ju však udržať na 15 stupňoch!** Väčšinu nadšencov potom odradí od ďalšieho chovu prvá faktúra za elektrickú energiu. Podobne je to aj s osvetlením. Ideálne je zabezpečiť dostatočné množstvo denného svetla. V beďňových kliečkach im v zime svietim minimálne 12 hodín s LED svetelným pásikom, v nočných hodinách mám v miestnosti orientačné LED studené svetlo.

Nikdy som netvrdil, že chov týchto vtákov je lacná záležitosť. A vyžaduje aj dostatok času, ktorí je nutné im venovať. Často sa záujemci o kúpu forpusov čudujú cene, za ktorú sa ponúkajú vzhľadom na ich veľkosť. Porovnávať ju s cenou väčších papagájov z Austrálie je ale totálny nezmysel. Veľa času venujem sledovaniu novo zostavených párov, pozorovaním zakúpených vtákov v karanténnej kliečke (ich zdravotný stav a správanie). Pokiaľ ich denne dokážem sledovať aspoň dve hodiny, tak z pozorovania zistím všetky ich potreby a dokážem posúdiť, či je všetko v poriadku. Mláďatá okuliarnatých forpusov si rýchlo zvykajú aj na nové prostredie po odstavení od rodičov. Vždy sa však zdržujú v rodinných zväzkoch a chránia si svoje bydielko pred prípadným votrelcom.

Zdravotné problémy

Forpus je načeperený a posedáva sám na jednom mieste, neprijíma potravu - nastal problém. Na takýchto vtákov často zaútočia obyvatelia kliečky. Vtáci inštinktívne odhá-

Forpus conspicillatus na Exotě v Olomouci, detail hlavy s očným krúžkom samca.

najú chorého jedinca od vody a krmiva. Ak sa včas neoddelí, môžete ho nájsť s krvavou hlavou a s dierou v chrbte. Počas mojej dlhšej chovateľskej praxe sa mi podarilo niekoľko chorých forpusov vyliečiť a zachrániť. Veľa chovateľov sa bojí tak malé papagáje liečiť antibiotikami a veľmi často je zistený stav ochorenia už pokročilý a liečba je väčšinou neúspešná. Na liečenie som používal antibiotické prípravky a probiotiká po konzultácii s veterinárnym špecialistom alebo podľa odborných prednášok venovaných okrem chovu rôznych papagájov aj veterinárnej starostlivosti, na ktoré chodím každoročne do Kálnice pri Novom Meste nad Váhom. Tieto pravidelné semináre sú mož-

nosťou získania odborných vedomostí, ale aj dobrých kontaktov s poprednými českými a slovenskými chovateľmi.

Choré forpusy umiestňujem do liečebne - malej kletky z plastu, kde zdroj tepla zabezpečujú dva kusy halogénovej žiarovky s výkonom 10 watt / 12 voltov. Tu po dobu 7 dní podávam roztok s antibiotickými prípravkami. Odhadnúť dávkovanie liečiv pre tak malé papagáje je veľmi náročné. Roztok pripravím podľa odporúčania výrobcu preparátu ako pre väčšie druhy vtákov a skladujem to v chladničke. Niekedy je dobré liečivo podať v dokrmovacej kaši, osvedčila sa mi NutiBird 19, ale aj 21. Ako diétnu potravu ponúkam senegalské klasy. Keď počujem praskot semien, viem, že sa podarilo vtáka zachrániť. Po podaní antibiotík pridávam do krmnej dávky probiotické prípravky na obnovenie črevnej flóry. Preliečených jedincov nechám zosilnieť a po mesiaci ich vraciam do chovu. Druhou častou diagnózou sú poranenia chodidiel po vzájomných súbojoch. Najčastejšie to končí chýbajúcim článkom s pazúrikom alebo častou chýbajúceho operenia na hlavách bojovníkov. Tieto rany sú menej nebezpečné a forpus sa rýchlo vráti do kondície.

Krotký papagáj

Mláďatá sa dajú ľahko vycvičiť na domácich maznáčikov. Napodobňujú rôzne zvuky a niektorí samci zvládnu aj pár slov. Mám aj samčeka, čo verne imituje spev kanárika. Pre ich veľké množstvo energie je dobré im dať do kletiek predmety na zábavu. Často tam sú rôzne hračky z dreva a kože, rebríky a hojdačky, zvončeky a plastové loptičky. Vzhľadom na ich silu v zobákoch treba voliť hračky pre väčšie druhy (korela, rozela).

Fotografia z výstavy v Belgicku.

Chovný materiál

V súčasnosti je forpusov okuliarnatých odchované dostatočné množstvo aj medzi členmi forpus-klubu. Zaráža ma však skutočnosť, že ich pomerne hodne ubudlo v Holandsku, kde som si chcel zadovážiť niekoľko kusov do svojho chovu a dozvedel som sa, že už ich holandský chovateľ nechová. O úspechu členov forpus-klubu svedčí aj fakt, že ich vystavujeme na špeciálnych výstavách forpusov a už ich ponúkame aj na burzách v Nemecku a Holandsku, často v lepšej kvalite, ako ich ponúkajú domáci chovatelia.

text a foto: Peter Hok

Korela samec, rok 2012, cena 400Kč. Tel.: 605 445 565. Kraj:S.
Korela straka perla 1,0, vhodný ihned do chovu, možná i výměna za mladé andulky - Brno a okolí. Tel.: 731 745 478. Kraj:B.
Korela straka perla 1,0, vhodný ihned do chovu, možná i výměna za mladé andulky - Brno a okolí. Tel.: 731 745 478. Kraj:B.
Korela šedá, samec 2012 - 250kč. Chomutov. Tel.: 722 510 040. Kraj:U.
Korely 2,0 012. Tel.: 606 206 096. Kraj:U.
Korely dokrmené ručně, kus za 500 Kč. Korely jsou 2. Tel.: 607 548 710. Kraj:B.
Korely šedé, perlové a straky, stáří 1-1,5 roku, 250-300 Kč. Tel.: 732 152 007. Kraj:T.
Krkavec velký, letošní ručně dokrmené mládě. E-mail: Jrt111@seznam.cz, . Tel.: 722 788 275. Kraj:T.
Latam vlaštovčí 1,0 kr. 12, cena 1500 Kč. Tel.: 722 052 890. Kraj:S.
Mníšek modrý. Pár modrých, pár zelených (samec štěpí na lutino a samice na modrou kr 011) a 0,1 přírodní, vše kroužek 012, bez vady, silní ptáci. Cena:6, 6,5 a 1 tis. Nedostatek místa. Tel.: 777 311 214. Kraj:U.
Mníšek šedý, samec do chovu, Kladno, Slaný a okolí Rakovník, Beroun. Tel.: 604 632 398. Kraj:S.
Mníšek šedý, samec 08 štěpí do modrých. Tel.: 604 688 486. Kraj:H.
Neoféma tyrkysová, tmavá a oliva. Tel.: 604 374 472. Kraj:B.
Neoféma bourek 2012, od více párů, přírodní a růžové. Kardinál zelený 1,0 z 2011. V. Čížek, Praha - Suchdol. Tel.: 220 920 062. Kraj:A.

Neoféma bourek přírodní, samec z venkovní voliery, kroužek r. 2012 - chovu schopný. Místo České Budějovice. Tel.: 387 313 782 po 19hodině. Kraj:C.
Neoféma tyrkysová 3,0 zlatožl. rudoprsá, cena 300kč ks, r11/12. Křepelka čínská 4kohoutčí á 30kč. Možno burza Přeštice, Kladno. Tel.: 607 850 805. Kraj:P.
Neofémy modrokřídle 1,1 r. 12,11 +1,0 r. 12, 1,1 tyrkysově šedozeleňe rudoprsé r. 12, 1,0 tyrkys. olivový r.11, 0,2 modrohlavé r. 12, 0,2 ozdobné r. 11. Vše nepříbuzné, bezvadné!. Tel.: 723 611 860. Kraj:E.
Neofémy tyrkysové 0,7 přírodní, 0,5 žlutá, 0,5 zelený opalin, rosela žlutolíci 0,1, alexandr nebesky modrý 0,1, albino 1,1. Vše rok 2012. Tel.: 732 385 779. Kraj:P.
Pap. amboinský, 0,1, chovná samice, úhyn samce. Okr. Nymburk. Tel.: 607 766 704. Kraj:S.

Pap. červenočapkový 0,1 rok 11. Cena 2200 Kč, kroužkovaná. Brno. Tel.: 775 253 507. Kraj:B.

Pap. červenokřídly 09, pevný kroužek. Samce z důvodu úhynu samice. Cena 3000Kč. Tel.: 608 225 052. Kraj:M.
Pap. červenokřídly 1,0, naroz. 2008. Úhyn samice. Rakovnícko. Tel.: 736 676 720.
Pap. červenotemený, čapkový, loňský 2,0 kroužkovaný. Oba za 2000kč, potřebuji uvolnit voliery. Tel.: 602 536 347. Kraj:B.
Pap. hnědohlavý r. 12, bez DNA, nepř. nebo výměním za nepř. rudobíhý, roz. černohlavé, roz. goldmantel, kroužek do 3 roků. Děkuji, vyrovnání. Jsem Č.B. Tel.: 728 215 831. Kraj:C.

Pap. hnědý rueppelli 1,0 rok 05, 14000 Kč nebo výměním za 1,1 amazoňan fialovoprsý, mé finanční vyrovnání nebo jiné nabídněte. Dohoda jistá. Mostecko. Tel.: 776 319 941. Kraj:U.
Pap. horské, nádherné, penant červený, rosela pestrá. Vše 012. Hradec Králové. Tel.: 723 225 452, 495 538 233 večer. Kraj:H.
Pap. horský 0,1 kr. 012, 600kč. Tel.: 731 467 327.
Pap. horský, rok 2012, uvedené výměním 0,1 pap. horský, rok 2012. Tel.: 776 268 334.
Pap. chocholaty 1.1 2012, Cites - povinné

doklady. Možná výměna, cena 1350e. Tel.: 421 917 918 045.
Pap. konžský g.g 2013, 2,0 ručně krměný, krotký aj do chovu bez závad, pevné křůžky, test DNA sloven 330 . Brodské. Tel.: 421 903 921 925.
Pap. královský 0,1 r. 12 5000 Kč nebo výměním za bar. čer. modrý, doplatím. Tel.: 777 641 370. Kraj:S.
Pap. královský 2,2 r. 12 nepříbuzný, kroužkovaný. Tel.: 728 948 022. Kraj:C.
Pap. královský 2,0 kroužek 2012, cena za

PŘEDPLATNÉ FAUNY

- doručování již ve čtvrtek
- cena 33 Kč

Informace a objednávky:
724 238 290
Potěšte své blízké, pošleme vám dárkový poukaz.